

Р. СЛОВЦОВ

ЦЕЗАРЪ БОРЖИА

Превод от руски: Крум Йорданов, —

chitanka.info

Въ самото свое име Цезарь Боржиа виждалъ знамение на сждбата и за свой девизъ взелъ знаменититѣ думи — „Цезарь или нищо“. Името на великия завоевателъ — символъ на слава и сила — придавало на неговитѣ честолюбиви мечти мистическа увѣреностъ. На своята парадна шпага Цезарь Боржиа заповѣдалъ да изгравиратъ сцената на Рубиконъ, и скоро самъ преминалъ своя Рубиконъ. Тази решителна стѣпка станала първото и най-ужасното отъ престѣпленията на Цезарь Боржиа — убийството на най-голъмия му братъ Джовани, папски полковникъ и хоругвоносецъ на църквата. Цезарь — тогава двадесетъ годишенъ — билъ епископъ и кардиналъ, но мечталъ за корона, а не за тиара. А на този пѣтъ стоялъ брата му, когото папа Александъръ Боржиа избралъ за изпълнителъ на своитѣ планове — тѣзи сѣщитѣ които лелѣялъ и Цезарь. Той желалъ да създаде въ Италия нова, своя династия, да запази за своето семейство тѣзи земи, богатства и властъ, каквито му давало въ рѣцетѣ избирането — нечувано по корупция — на папския престолъ. Александъръ шести — това въплочение на всички пороци — горещо обичалъ своитѣ деца.

Четири дни той оплаквалъ убития Джовани, не ялъ нищо и никого не искалъ да види. Тогава, може би, само той единственъ подозиралъ, кой е убиеца. Другитѣ започнали да го назоваватъ шепнишкомъ едва следъ нѣколко месеца, въ това число Макиавели съобщавалъ за пусналитѣ се слухове въ Римъ на Флорентинската Синьория. По-късно въ знаменитата книга „За държавата“ той писалъ: „Всѣки разбира, колко похвално е за държавния глава да запази вѣрностъ, да действува правдиво, безъ коварство. Но опита на нашето време ни убеждава, че само онѣзи царе успѣватъ да свършатъ велики дѣла, които не държатъ на своята дума, умѣятъ да излъжатъ другитѣ и да победятъ тия, които имъ се довѣрватъ честно“. Макиавели рисувалъ тукъ портрета на Цезарь Боржиа и неговата политика въ ония кратки години, когато той съ мечъ, отрова, вѣроломство осществявалъ своята мечта и тая на Александъръ VI — да стане господаръ на Италия, да замѣни властѣта на малкитѣ князе съ абсолютната монархия на Боржиитѣ.

На 7 августъ 1498 г. свещената колегия свалила отъ кардинала Цезарь Боржиа неговия санъ.

Папата въ посланието къмъ колегията намеквалъ, че безпѣтния животъ на неговия синъ дискредитира църквата и затова за спасението

на неговата душа трѣбва да го освободи отъ духовнитѣ обети. Въ сѣщия този день, когато Цезарь хвърлялъ кардиналската шапка, посланика на френския кралъ Людвикъ XII му връчилъ грамота съ звание херцогъ Валентинуа, съ всички права на херцогство. Малко преди това Александръ VI и Людвикъ XII сключили таенъ договоръ. Папата растрогналъ брака на краля съ Жана Валуа, разрешилъ му да се ожени съ Ана Бретонска и призналъ правата на краля върху миланското херцогство. Въ замѣна на това Людвикъ XII се задължилъ да помогне на папата въ неговия походъ противъ князетѣ Романи и другитѣ италиянски князе, давалъ на Цезарь отрядъ отбрани рицари и 20,000 ливри рента.

Но преди да започне войната, Цезарь отишелъ въ Франция да се ожени. Кралътъ сватосалъ новия херцогъ съ Шарлота Арагонска. Цезарь се интересувалъ малко отъ невѣстата, а повече отъ укрепване съюза съ Франция. Шарлота, която обичала другъ мъжъ, сѣщо останала равнодушна къмъ прелеститѣ на младия хубавецъ, който поразилъ френския дворъ съ необикновения си разкошъ. Говорили, впрочемъ, че при Боржиитѣ се изразходвала повече коприна и бархатъ, отколкото за цѣлия предиющи вѣкъ. Сватбата станала въ Блуа. Френската армия се формирала наблизомъ до Лионъ. Людвикъ XII готвилъ походъ къмъ Милано. Цезарь трѣбвало едновременно да нахлуе въ Романия. Когато той напусналъ Блуа, Шарлота била бременна. Цезарь никога не видѣлъ повече своята млада жена.

Въ октомврий 1499 г. Александръ VI обявилъ, че неговитѣ васали въ Романия, не плащайки данъци на папския престолъ, се лишаватъ отъ своитѣ права и тѣхнитѣ владения минаватъ къмъ църквата. Войската на Цезаря — отъ отбрани френски и испански кондотери — стояла вече подъ Милано и щомъ папата намѣрилъ предлогъ за война, Цезарь потеглилъ на югъ. На 27 ноемврий херцогъ Валентинуа влѣзалъ триумфално въ Имола, първия завоюванъ градъ. Започнатата война продължила почти четири години.

Презъ тия години Цезарь проявилъ не само качества на полководецъ, но и всички ония свойства, които направили отъ него образецъ на „господаръ“ въ епохата на лицемѣрието, честолюбието и отсъствието на всѣкакви морални норми. Цезарь игралъ своята роля съ майсторството на голѣмъ артистъ, и следъ кървавата разправа съ Орсини той получилъ въ подаръкъ вързопъ месо. Това било Изабела

д'Есте, маркиза Мантуанска, която отдавала дължимото на своя приятел.

Борбата не свършила съ триумфъ за Цезаря, той не останалъ обединителъ на Италия, може би, по проста случайность. „Азъ всичко предвидихъ, освенъ своята болестъ“ — говорѣлъ Цезарь на Макиавели по-късно вече пленникъ на папа Юлий II. Трудно е да се каже, разбира се, какъ биха тръгнали събитията, ако Александръ VI и Цезарь случайно не изпиха отъ отровеното вино, приготвено за кардиналъ Корнето. Смъртъта на Александръ VI била тежъкъ ударъ за Цезарь. Но отровата, която погуби старика папа, не сломи Цезарь, а само временно го прикова на леглото. Въ Романя остана неговата армия, и чувствайки задъ себе си тази сила, Цезарь веднага следъ смъртъта на папата, отправи своя вѣренъ адютантъ Микелото въ Ватикана да задигне папската хазна — 300,000 златни дуката. Кардиналъ — камерлингъ Казанова не далъ веднага ключоветъ на съкровището. Микелото му опрѣлъ до гърлото стилета и старикътъ показалъ и мѣстото, кждето се пазели скжпоценноститъ на светия престолъ. Натоварени съ цѣло богатство войницитъ на Микелото се върнали при Цезаря. Той веднага изплатилъ заплатитъ на своитъ наемници и си осигурилъ отъ свещенната колегия правото, до избирането на новия папа, да остане началникъ на папската армия.

Въ конклава Цезарь подържалъ кандидатурата на 82 годишния кардиналъ Пиколомини, отпадналъ, боленъ старикъ. Този изборъ му давалъ преднина. Той водѣлъ едновременно преговори за съюзъ и съ испанци и съ френци.

Пиколомини билъ избранъ и встжпилъ на престола подъ името Пий III, но това не донесло на Цезаря желаното успокоение. Следъ смъртъта на Александъръ Боржиа се раздвижили всички негови врагове. Венецианци потеглили къмъ Романя, испанския кралъ, като узналъ, че Цезарь се сговаря съ френцитъ, отзовалъ отъ неговитъ войски кондотеритъ — испанци; въ самиятъ Римъ народа, особено привърженицитъ на Орсини — главнитъ противници на Боржиитъ — нападнали двореца на Цезарь. Той успѣлъ да се спаси чрезъ подземния входъ въ Ватикана, кждето папата бащински посрещналъ своя хоругвоносець и му далъ убежище въ замъка св. Ангелъ. Изглеждало, че щастието не е съвсемъ напуснало Цезарь. Но следъ три дни умрѣлъ Пий III, който билъ само три недѣли папа. Трѣбвало да започне отново

своята игра, но тя изглеждала вече доста трудна. Конклава, едва събралъ се, веднага провъзгласилъ за папа Юлианъ де Ровере — Юлий II, най-злия врагъ на семейството Боржиа. Цезаръ не пречилъ на неговия изборъ — той знаелъ, че Ровере е честенъ човѣкъ, и се надявалъ на неговата благодарностъ. Тукъ той се излъгалъ. Три недѣли следъ конклава Цезаръ билъ пленникъ на новия папа. Хвърлили го въ кулата на Боржиа, където нѣколко години преди това, въ негово присѣствие билъ удушенъ херцогъ Бишели, мжжъ на Лукреция, сестрата на Цезаръ.

Тука, въ голѣмата тъмна зала съ решетки на стѣклата, приелъ той Макиавели и водель съ него разговоръ, който, — се видѣлъ на флорентинеца — „дълъгъ като хиляда години“. Цезаръ отново билъ боленъ, не отъ отрова този пжтъ, а отъ изостряне на своята „френска“ болестъ. „Азъ имамъ армия, крепости, съюзници, пари и воля. Азъ вѣрвамъ въ победата и въ себе си.“

Цезаръ оздравѣлъ, и по молбата на испанцитѣ, Юлий II го пушалъ на свобода. Той заминалъ за Неаполъ — града се намиралъ тогава подъ властта на Испания — и предложилъ своитѣ услуги на Фердинандъ Католика: — той ще му помогне да завоюва Италия и да отмжсти на този, който го предаде. Вице-краля Гонзалве Кордуански приелъ предложението и Цезаръ започналъ да събира войска. Разчитали да потеглятъ по морски пжтъ за Пиза, обсадена отъ флорентийцитѣ и после да отидатъ къмъ Флоренция. На 27 май 1504 год. всичко било готово. Цезаръ се простилъ съ Гонзалве и се отправилъ за пристанището. На вратата на двореца на вице-краля, обаче, го задържала въоржжена стража. Гонзалве не казалъ на Цезаръ, че Фердинандъ е сключилъ съюзъ съ папата и всички планове на Цезаръ пропадали. Три месеци той чакалъ въ неаполитанския затворъ решението на своята сждба. Най-после Фердинандъ заповѣдалъ да премѣстятъ Цезаръ въ Испания, на вѣчно заточение. Галерата отплувала презъ нощта, подъ охраната на нѣколко кораба. Капитанътъ позволилъ на Цезаръ да се изкачи на мостчето на галерата. Бледенъ, цѣлъ въ черно, безъ оржие и скжпоценности той гледалъ за последенъ пжтъ, какъ постепенно бледнеятъ огньоветѣ на брѣга на Италия, надъ която искаше да властвува.

Испанецъ по произхождение, Цезаръ Боржиа никога не е билъ въ страната на своя баща; въ тая страна, епископъ на която той станалъ

още като 15 годишно дете. По странна ирония на сждбата, пленника затворили въ Валенция, неговия бившъ епископски градъ, на когото нѣкога Александъръ Боржиа съобщавалъ за назначаването на епископъ „протонатариуса Цезаръ Боржиа, известенъ съ своитѣ заслуги, добродетели и познания.“ Сега го прекарали презъ града подъ стража къмъ крепостъта и го затворили въ най-високата кула. Цезаръ, изглежда, билъ окончателно сломенъ. Въ Римъ за неотдавнашния всемогщъ херцогъ измисляли каламбури, играейки си съ думитѣ „Цезаръ“ или „нищо.“

Но самъ той не се предавалъ: — докато той е живъ оставала и надеждата, че ще се изпълни заключеното въ неговото име предопредѣление на сждбата. И следъ нѣколко месеца Цезаръ направилъ опитъ за бѣгство, твърде коваренъ и смѣлъ. Цезаръ повикалъ при себе си началника на крепостъта и се опиталъ да го удуши, като се надѣвалъ, че съ неговитѣ дрехи и ключове може да излѣзе отъ крепостъта. Цезаръ не съобразилъ едно — че нѣма предишната физическа сила. Опитътъ не сполучилъ.

Следъ нѣколко дни Цезаръ билъ премѣстенъ въ другъ затворъ, въ Медина дель Кампо. Затварянето продължило повече отъ година. Той не знаелъ, че въ това време умрѣла Изабела Кастиланска, завещавайки на своя мжжъ, испанския кралъ Фердинандъ Арагонски, Кастилия. На нея претендиралъ и Филипъ Красивий, синъ на австрийския императоръ Максимилианъ, като заплашвалъ Фердинанда съ война. Отъ друга страна, вице-краля на Неаполъ, Гонзалве, искалъ да се отдѣли отъ Испания. Фердинандъ намислилъ тогава да назначи своя племенникъ Цезаръ Боржиа за началникъ на своитѣ войски и да го прати въ Италия, противъ Гонзалве. Когато Филипъ Красивий узналъ за тоя проектъ, той самъ започналъ тайни преговори съ Боржиа чрезъ своя емисаръ, графъ Бенавенте. Щастливата звезда, каточе ли, отново изгрѣвала надъ тъмницата на Цезаръ. Могщи монарси на Европа все още държали за него, виждали въ пленника великъ воинъ. Разбира се, най-лесно му било да приеме предложението на Фердинандъ. Но Цезаръ го примамвала Италия, а тукъ той не искалъ да се връща слуга на испанцитѣ. Той забавялъ да даде отговоръ на краля, като подготвялъ своето бѣгство.

Съучастникъ му билъ духовника на графъ Бенавенте, който подкупилъ единъ отъ надзирателитѣ на затвора. Въ опредѣлената за

бѣгството нощъ той провѣлъ Цезарь на плоския покривъ на кулата. Тѣ привързали вжжето за единъ камененъ збжець надъ рова и надзирателя започналь прѣвъ да се спуска. Но вжжето се указало много кжсо. Бѣглецьтъ падналь въ рова и си счупиль краката. Неговитѣ стонове повдигнали тревога въ крепостъта. Тогава Боржиа се хваналь за вжжето и започналь да се спуска надолу. Въ тоя моментъ началника на затвора достигналь до кулата, видѣль вжжето и го пререзаль. Но нишката на живота на Цезарь не се прекжснала, — той билъ вече близко до земята. Той падналь въ рова, пьлень съ тиня, счупиль си ржката, обаче, допълзѣль и стигналь до мѣстото, кждето го очаквали конетѣ на Беневенте. Следъ единъ часъ бѣглеца билъ въ замъка на графа.

Единъ месецъ следъ това, подхвърляйки се на много опасности, той пристигналь въ Пампелуна, столицата на Жанъ д'Албре, наварски краль, братъ на жена му. Оттука той отново предложилъ своитѣ услуги на императора Максимилианъ. Жанъ д'Албре, назначиль Цезарь за началникъ на своитѣ войски, — той самъ билъ съюзникъ на императора противъ Франция и Испания, — и очаквайки отговора на Максимилиана, Цезарь тръгналь въ походъ противъ Етиенъ де Бомонъ, разбунтуваль се васаль на Жанъ д'Албре. Наварцитѣ обсадили крепостъта Виана. Презъ нощъта на 12 мартъ 1507 г. въ лагера на Боржиа се вдигнала тревога — отряда на Бомонъ нападналь лагера. Цезарь излѣзълъ отъ палатката страшно разгнѣвенъ възсѣдналь коня си и се хвърлиль срещу неприятеля. Неговата свита останала далече следъ него. Пехотинцитѣ на Бомона, като видѣли препускация самичкъ конникъ му устроили засада. Той се отбраняваль единъ противъ десетъ души, убиль трима, но ризницата се откопчала и единъ войникъ удариль Цезарь подъ мишницата. Копието стигнало до самото сърдце. Другитѣ войници го доубили, безъ да знаятъ дори съ кого иматъ работа, смъкнали отъ него хубавото оржжие и дрехи и избѣгали. Голиятъ трупъ, облянъ въ кръвь — на него имало 22 рани — лежалъ на каменистото поле. Едва сега сждбата турила край на тоя удивителенъ животъ. Цезарь станаль нищо.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.